

ΣΕΜΦΕ, Κβαντομηχανική II

Τελική εξέταση Μαρτίου, 18/03/2008.

Διδάσκων Κ. Φαράκος

Θέμα I. α) Αποδείξτε την σχέση που δίνει την χρονική μεταβολή της μέσης τιμής

$$\text{ενός τελεστή } A: \quad \frac{d \langle A \rangle}{dt} = \frac{1}{i\hbar} \langle [A, H] \rangle + \left\langle \frac{\partial A}{\partial t} \right\rangle$$

β) Εάν H είναι η Χαμιλτονιανή ενός μονοδιάστατου αρμονικού ταλαντωτή μάζας m και συχνότητας ω , υπολογίστε τις ποσότητες $\frac{d \langle x \rangle}{dt}$, $\frac{d \langle p \rangle}{dt}$ και δείξτε ότι

$$\frac{d^2 \langle x \rangle}{dt^2} = -\omega^2 \langle x \rangle$$

Θέμα II. Κβαντομηχανικό σύστημα περιγράφεται από την Χαμιλτονιανή

$H = H_0 + V$. Υποθέτουμε ότι λύνουμε για την Χαμιλτονιανή H_0 και ξερούμε τις ιδιοσυναρτήσεις της $\Psi^{(0)}_n$ και τις ιδιοενέργειες $E^{(0)}_n$, $H_0 \Psi^{(0)}_n = E^{(0)}_n \Psi^{(0)}_n$.

Εάν θεωρήσουμε τον όρο V σαν διαταραχή βρείτε την διόρθωση στην ενέργεια και στην κυματοσυνάρτηση σε πρώτη τάξη της θεωρίας διαταραχών. Προσοχή, κάντε όλους τους απαιτούμενους ενδιάμεσους υπολογισμούς. Υποθέστε ότι δεν έχουμε εκφυλισμό.

Θέμα III. Να υπολογιστεί προσεγγιστικά η ενέργεια της θεμελιώδους στάθμης για

έναν τρισδιάστατο ταλαντωτή μάζας m με δυναμικό: $V(r) = \frac{1}{2} m \omega^2 r^2 + \lambda r^4$.

Θέμα IV. Σωματίο μάζας m κινείται υπό την επίδραση κεντρικού δυναμικού $V(r)$

$$\text{όπου, } V(r) = \begin{cases} 0 & 0 < r < a \\ V_0 & a < r \end{cases}$$

Προσδιορίστε το V_0 έτσι ώστε το σύστημα να έχει για στροφορμή μηδέν μόνο δύο δέσμιες καταστάσεις.

Θέμα V. Το ηλεκτρόνιο σε ένα άτομο υδρογόνου είναι στην κατάσταση

$$R_{21} \left(\sqrt{1/3} Y_{10} \chi_+ + \sqrt{2/3} Y_{11} \chi_- \right)$$

όπου $\chi_{\pm}$ είναι οι καταστάσεις σπίν.

(α) Εάν μετρήσετε τα L^2 , L_z , S^2 και S_z ποιές είναι οι πιθανές τιμές και με τι πιθανότητα έκαστη?

(β) Έστω $\mathbf{J} = \mathbf{L} + \mathbf{S}$ η ολική στροφορμή. Αποδείξτε την σχέση:

$$\mathbf{J}^2 = \mathbf{L}^2 + \mathbf{S}^2 + 2L_z S_z + L_+ S_- + L_- S_+$$

(γ) Υπολογίστε τα $\langle J_z \rangle$ και $\langle \mathbf{J}^2 \rangle$.

Θέμα VI. Η κυματοσυνάρτηση του spin ενός ηλεκτρονίου είναι $\Psi = C \chi_- + 3C \chi_+$

όπου οι συναρτήσεις χ_+ και χ_- είναι ιδιοσυναρτήσεις του τελεστή της z συνιστώσας του spin και C μία σταθερά κανονικοποίησης. Έστω ότι μετράμε το spin του σωματιδίου στην κατεύθυνση ενός άξονα $\mathbf{n}$ που αντιστοιχεί ο τελεστής

$$s_n = \frac{1}{\sqrt{3}}(\sqrt{2}s_x + s_y), \text{ όπου } s_x \text{ και } s_y \text{ οι τελεστές του spin στις διευθύνσεις } x, y$$

αντίστοιχα. (α) Τι τιμές θα βρούμε για το spin του σωματιδίου σε αυτήν την κατεύθυνση; (β) Ποιά είναι η πιθανότητα να βρούμε κάθε μία από τις τιμές αυτές; (γ) Δώστε τις αντίστοιχες κυματοσυναρτήσεις.

$$\text{Δίνονται: } s_x = \frac{\hbar}{2} \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{pmatrix}, s_y = \frac{\hbar}{2} \begin{pmatrix} 0 & -i \\ i & 0 \end{pmatrix}, s_z = \frac{\hbar}{2} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & -1 \end{pmatrix}$$

$$\nabla^2 \Psi = \frac{1}{r} \frac{\partial^2}{\partial r^2} (r\Psi) + \frac{1}{r^2} \left(\frac{1}{\sin \theta} \frac{\partial}{\partial \theta} (\sin \theta \frac{\partial \Psi}{\partial \theta}) + \frac{1}{\sin^2 \theta} \frac{\partial^2 \Psi}{\partial \varphi^2} \right)$$

$$c_+(j, m) = \hbar \sqrt{j(j+1) - m(m+1)}, \quad c_-(j, m) = \hbar \sqrt{j(j+1) - m(m-1)}, \quad J_{\pm} = J_x \pm iJ_y$$

Οι δύο πρώτες κυματοσυναρτήσεις του μονοδιάστατου αρμονικού ταλαντωτή:

$$\Psi_0(x) = \sqrt{\alpha/\pi} \exp(-\alpha x^2/2), \quad \Psi_1(x) = \sqrt{\alpha/\pi} \sqrt{2\alpha} x \exp(-\alpha x^2/2), \quad \alpha = m\omega/\hbar.$$

$$\int_{-\infty}^{\infty} x^{2n} \exp(-\alpha x^2) dx = \frac{(2n)!}{n!(4\alpha)^n} \sqrt{\frac{\pi}{\alpha}}$$

Διάρκεια εξέτασης 2 ½ ώρες. Με κλειστά βιβλία. Τα θέματα είναι ισοδύναμα. Γράψτε τα τέσσερα από τα έξι θέματα.